

OSEBUJNI KNJIŽEVNI VODIČ KROZ VELEBIT **(Šime Balen: Izgubljeni na Velebitu, Školska knjiga — Zagreb 1980)**

Ugledna zagrebačka izdavačka kuća Školska knjiga obogatila je u svojoj jubilarnoj godini 1980. izdavački repertoar biblioteke Modra lasta i jednim neočekivanim djelom Šime Balena *Izgubljeni na Velebitu*. Svojom privlačnom vanjštinom, živim ilustracijama i uspelim fotografijama knjiga nenametljivo nagovara svakoga da je pročita, pa vjerojatno za njom posegne i onaj koji to u prvi mah i nije naumio.

Za tu će svoju odluku čitatelj doživjeti uzvrat jer će ga pisac povesti u izuzetan i neobičan predio Velebita, u njegov sjeverni pojas što teče od Zavižana do Alana. I mladog i starijeg čitatelja pisac na svakom koraku decentno upozorava na sve — na posebnosti same staze, na njezin postanak, na pojedine krajobrazbe, na bilje, životinje i ljude koji s obje strane ove iskonske i nedirnete planine nastavaju njene obronke i podnožja. Tako čitatelj doživljava ponovljeno, tj. svoje usijecanje staze kroz teško savladive klisure, doznaje zašto ona prolazi baš ovuda, produbljuje svoje znanje o rijetkim biljkama i o tome kakve se sve životinje tu mogu sresti a uz to izravno dolazi u dodir s tamošnjim svijetom, jednostavnim, ponosnim i punim humora. Krećući se u duhu s nosiocima radnje — četvero odraslih planirana i četvero djece od koje trojica dječaka, poneseni »trkom za zecom« i jesu ti zalutali u bespuću a i spaseni iz njega, zahvaljujući dvojici ličkih momaka — čitatelj odjednom zna da ga je do kraja proželo i osvojilo piščevo divljenje i predanost planini. Jer: srž i okosnica čitava djela i jest upravo ona — planina u svojoj vječnosti kao podloga ljudskog kretanja i čovjekove sudbine — sada i u prošlosti, prije svega ovoj nedavnoj, nama još vrlo bliskoj.

U toj točki knjiga otvara svoju sasvim posebnu dimenziju: u obliku trajne ljudske vrijednosti i kao takva od djedova prenesena na unuke čitatelju se razotkriva svijetla odrednica našeg nedavnog partizanskog oslobodilačkog ratovanja: pravo drugarstvo i požrtvovna spremnost da se slabijemu i ugroženomu pomogne.

Čitatelja koji opisane predjele poznaje iskreno rasveseljuje književni susret s njima, a onaj čitatelj koji u njim još nije zakročio doživljava neodoljivu privlačnost nepoznatog i ono će ga ako ne i stvarno povesti na te pute a ono barem ispuniti istinskom željom da to kad-tad i učini.

Kompozicijski ova je knjiga zamišljena a i ostvorena jednostavno a to i odgovara uzrastu čitatelja kojemu je i namijenjena: u okvir prirode postavljeni su akteri radnje, zalutali dječaci koji moraju proći kroz napetu i opasnu izgubljenost što traje dio dana i cijelu noć do jutra kad se opet nađu sa svojima. U tom se vremenskom rasponu niže mnoštvo događaja i doživljaja, susreta... Sve je to događanje ispunjeno nabijenim dijalogom u kojem pisac zadržava lokalni govor likova: bilo podgorski bilo zagrebački. Zbog takva dijaloga taj se dio knjige jednostavno doživljava kao drama, pa bi i bio pogodan za dramaturgiju. Eto posla za koju vrijednu dramsku družinu i njena voditelja koji bi na taj način gledaocima iz redova omladine na još neposredniji način pružio jedan zdrav i domaći sadržaj. Možda bi se tako na još veći broj omladine na još neposredniji način prenijela poruka toga teksta: ako se i pogriješi, svojom se ustrajnošću u pozitivnom iskupljuje i potvrđuje, postaje se zrelijim, odgovornijim i odraslijim.

Knjiga obiluje i veoma pogođenim opisima prirode i tu, reklo bi se, pisac prerasta samoga sebe svojim izrazitim smislom za odabir odgovarajućih, veoma obavijesnih leksema.

U ovo vrijeme kad je na omladinskom knjižnom tržištu prisutno podosta prevedenog šunda i kad se omladina — i ona maloljetna i ona punoljetna — naprosto drogira tekstovima sumnjive pa i nikakve vrijednosti, ne bi se smjelo dopustiti da ovakve zdrave i plemenito usmjerene knjige kao što je ova same sebi krče put do čitaoca, već bi taj put, pogotovu u ovim našim teškim knjižnim prilikama, trebalo poduprijeti. To i jest svrha ovog napisa: da na ovu dobru knjigu upozori nastavnike i roditelje, voditelje knjižnica i dramskih družina a preko njih i omladinu — mlađu i stariju — jer je knjiga zapravo za nju i ostvorena kao djelo koje u svakom pogledu počiva na apsolutno humanim i pozitivnim zasadama.

Marija Grasselli Vukušić

Vl. Jurčenko, crtež 1982.